

NRB Unified Directives for Class A, B and C Licensed Institutions

Directive 13

Language mode: Ne

C.M. & Associates, Chartered Accountants | Kathmandu, Nepal

Generated: 2026-09-03

This material is provided for information and reference only and does not constitute legal, regulatory, tax or professional advice. Original Nepali text is authoritative. English is a controlled facilitative translation and is not an official Nepal Rastra Bank translation. In case of inconsistency, ambiguity or difference, the official Nepali Directive and applicable Nepal Rastra Bank circulars prevail. C.M. & Associates is not affiliated with, approved by or endorsed by Nepal Rastra Bank.

C.M. & Associates • Reference Copy | cma.com.np

Contents

Directive 13: Provisions Relating to Compulsory Reserve / Statutory Liquidity

C.M. & Associates • Reference Copy • cma.com.np

Directive 13: Provisions Relating to Compulsory Reserve / Statutory Liquidity

Classification: PASS

Source document: NRB_Unified_Directives_2082_Bilingual_Compiled_Directives_1-21.docx

Official Nepali source pages: 114, 115, 116, 117

Legal Status: Original Nepali source text prevails.

Nepali authoritative text

अनविार्य मौज्दात/वैधानिक तरलता सम्बन्धी व्यवस्था

Preamble

Nepali authoritative text

यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो नकिषेप तथा सापटी दायित्वको आधारमा कायम गर्नु पर्ने अनविार्य मौज्दात तथा तरल सम्पत्त वियवस्था सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ ।

Source Page: 114

१ Provisions Relating to Compulsory Reserve

Nepali authoritative text

(१) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका संस्थाले कुल नकिषेप दायित्वको ४ (चार) प्रतिशत अनविार्य नगद मौज्दातबापत यस बैंकमा राख्नु पर्नेछ । यस व्यवस्थाबमोजिम कायम गर्नु पर्ने अनविार्य नगद मौज्दातको न्यूनतम ९० प्रतिशत रकम मिति २०८२/०२/१८ देखि दैनिक रुपमा यस बैंकमा राख्नु पर्नेछ ।

(२) “ख” र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंकको कार्यालय नभएको स्थानमा नजिकको “क” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा यस प्रयोजनको लागि खोली खाता खोली आवश्यक रकम जम्मा गरेमा पनि अनविार्य मौज्दातमा गणना गरिनेछ । तर, ब्याज आर्जन हुने गरी “क” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा जम्मा गरेको रकमलाई अनविार्य मौज्दातमा गणना गरिने छैन । यस्तो खाताको जानकारी यस बैंकको सम्बन्धित सुपरविक्षण विभागमा दनु पर्नेछ । अनविार्य मौज्दात प्रयोजनका लागि खोलेको खाता सम्बन्धित वित्तीय संस्थाको केन्द्रीय कार्यालय भएको स्थानमा मात्र खोल्नु पर्नेछ । सम्बन्धित वित्तीय संस्थाको केन्द्रीय कार्यालय रहेको स्थानमा नेपाल राष्ट्र बैंकको कार्यालय नभएको खण्डमा नजिकको “क” वर्गको एउटा बैंकमा जम्मा गरेको रकमलाई मात्र अनविार्य मौज्दातमा गणना गरिनेछ । यस बैंकको कार्यालय बाहेक एकभन्दा बढी बैंक/शाखामा जम्मा गरेको रकमलाई यस प्रयोजनका लागि योग्य मानिने छैन । अनविार्य मौज्दात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि खाता खोलेको बैंकबाट सम्बन्धित वित्तीय संस्थाले कुनै खण्डको गैरकोषीय सापटी/सुविधा उपयोग गर्न पाउने छैन । तर, विपन्न वर्ग कर्जा उपलब्ध गर्न/गराउन यस निर्देशनले बाधा पुगेको मानिने छैन ।

(३) उपबुँदा (१) बमोजिम राख्नु पर्ने मौज्दात नपुग भएको अवस्थामा देहायबमोजिम जरिवाना लगाइने छ :-

(क) पहिलो पटक अनविार्य मौज्दात नपुग भएको अवस्थामा नपुग भए जति रकममा प्रचलित बैंक दरको प्रतिशतमात्र ।

(ख) दोस्रो पटक अनविार्य मौज्दात नपुग भएको अवस्थामा नपुग भए जति रकममा प्रचलित बैंक दरको दुई प्रतिशतले ।

(ग) तेस्रो पटक र सो भन्दा पछि जति पटक नपुग भए पनि नपुग भए जति रकममा प्रचलित बैंक दरको दोब्बर प्रतिशतले ।

तर, समस्याग्रस्त घोषणा गरी नकिषेप स्वीकार तथा कर्जा प्रवाहमा प्रतबिन्ध लगाएको अवस्थामा त्यस्तो बैंक वा वित्तीय संस्थालाई जरिवाना लगाउन अनविार्य हुने छैन ।

(४) उपबुँदा (३) को खण्ड (क), (ख) र (ग) बमोजिम पटक कायम गर्दा प्रत्येक आर्थिक वर्षको लागि अलग अलग पटक कायम गरिने छ । जरिवानाको पटक निर्धारण गर्दा १४ दिन (दुई सप्ताह) को मौज्दात गणनालाई एक पटक मानिनेछ ।

(५) अनिवार्य मौज्जातमा नपुग भएजतरेकममा प्रचलति बैक दरको प्रतशितले दुई हप्ताको हिसाबमा जरविना लगाइनेछ र यसरी नपुग भएजतको रकमलाई बैक दरको प्रतशितले गुणा गरी सोही आर्थिक वर्षको कुल अनिवार्य मौज्जात गणना हुने अवधि (दुई हप्ता) एक अवधिले भाग गरिनेछ । एउटै अवधि (दुईहप्ताको) मा न्यूनतम दैनिक मौज्जात तथा अनिवार्य मौज्जात दुबैमा नपुग भएमा नपुग लाग्ने जरविनामध्ये जुन बढी हुन्छ सो मात्र लाग्ने छ ।

(६) अनिवार्य मौज्जात गणना सम्बन्धी प्रयोजनका लागि दिहायको प्रक्रिया अपनाइनेछ :-

(क) अनिवार्य मौज्जातको गणना साप्ताहिक औसत नकिषेप मौज्जातका आधारमा गरिने छ ।

(ख) मौज्जातको गणना गर्दा खण्ड (क) मा उल्लिखित समयावधिपछि एकहप्ता अन्तराल कायम गरी तत्पश्चातको दुई हप्ता (आइतबार देखि १४ औं दिनको शनिबार) मा कायम गरिने औसत नगद मौज्जातलाई लिइनेछ ।

(ग) अनिवार्य मौज्जात गणना गर्ने प्रयोजनको लागि कुल नकिषेप दायित्वका हकमा साप्ताहिक रुपमा आइतबार देखि शनिबारसम्मको कुल नकिषेपको योगलाई सात अङ्कले भाग गरी दैनिक औसत निर्धारण गरिनेछ । त्यसरी निकालिएको नगद मौज्जातको गणना गर्दा आइतबार देखि १४ औं दिनको शनिबारसम्मको दैनिक मौज्जातको कुल योगलाई चौध अङ्कले भाग गरी दैनिक औसत निर्धारण गरिने छ ।

(घ) यस निर्देशन बमोजिम कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य मौज्जातको कम्तीमा ९० प्रतिशत मौज्जात दैनिक रुपमा कायम गर्नु पर्नेछ ।

(७) यस उद्देश्यको लागि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सम्पूर्ण कार्यालयहरुलाई एउटै इकाई मानिने छ ।

(८) यस बैकमा रहेको खातामा जम्मा हुने गरी फण्ड ट्रान्सफरको सलिसलामा मार्गस्थ (Transit) मा पर्न गएको स्वदेशी मुद्राको रकमलाई यस बैकको मौज्जातमा समावेश गराइने छ । बैक तथा वित्तीय संस्थाले मार्गस्थमा पर्न गएको स्वदेशी मुद्राको रकमको प्रमाण समेत संलग्न गरी पठाउनु पर्नेछ ।

१ – प्रष्टीकरण Explanation

Nepali authoritative text

(१) यस दफाको प्रयोजनको लागि “कुल नकिषेप” भन्नाले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको चलती, कल, बचत र मुद्दती खातामा जम्मा भएको रकम सम्झनु पर्छ र सो शब्दले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैकले तोकेबमोजिमका वभिन्न वित्तीय उपकरणको माध्यमबाट स्वीकार गर्ने रकम समेतलाई जनाउँछ ।

(२) यस बैकको साधारण खातामा भएको मौज्जातलाई मात्र अनिवार्य मौज्जातमा गणना गरिने छ । यस बैकमा विशेष प्रयोजनको लागि खोलिएको विशेष खाता तथा वदेशी मुद्रा खातामा रहेको रकमलाई यस प्रयोजनको लागि गणना गरिने छैन ।

(३) अनिवार्य मौज्जात गणना प्रयोजनको लागि परिवर्त्य वदेशी मुद्राको नकिषेप, कर्मचारी जमानत तथा मार्जिन खातामा रहेको रकम कुल नकिषेपमा समावेश गरिने छैन ।

(४) “चलती खाता” भन्नाले मागेको बखत जहिले पनडिक्किन मिल्ने गरी बैक वा वित्तीय संस्थामा राखिएको रकमको हरहिसाब लेखिएको खाता सम्झनु पर्छ ।

(५) “बचत खाता” भन्नाले बैक वा वित्तीय संस्थामा बचतको नमित्त राखिएको रकमको हरहिसाब लेखिएको खाता सम्झनु पर्छ ।

(६) “मुद्दती खाता” भन्नाले बैक वा वित्तीय संस्थामा नशिचति अवधिसम्म जम्मा रहने गरी राखिएको रकमको हरहिसाब लेखिएको खाता सम्झनु पर्छ ।

(७) अनिवार्य मौज्जात गणना गर्ने प्रयोजनार्थ नेपाल राष्ट्र बैकको कार्यालय नभएका स्थानहरुमा रहेको नोटकोषमा जम्मा हुने मार्गस्थ नगद (Cash in Transit) समेत समावेश गर्न सकिनेछ । यसरी मार्गस्थ रकम समावेश गर्दा नोटकोषमा जम्मा गरसिकेको र नोटकोषबाट फर्ति भएको रकम सम्बन्धी प्रमाण समेत संलग्न गरेर पठाउनु पर्नेछ ।

२ Other Provisions Relating to Compulsory Reserve

Nepali authoritative text

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको कार्यालय वसितारति, सहज र सुविधायुक्त बनाउन बजार निर्माताहरु बाहेकका यस बैकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले पनसिरकारी सुरक्षणपत्रको साँवा तथा ब्याज भुक्तानी गरी सोको शोधभरना यस बैकबाट प्राप्त गर्न सक्ने हुनाले सरकारी सुरक्षणपत्रको साँवा भुक्तानी रकमको शोधभरना प्राप्त हुँदासम्मको अवधिको लागि उक्त रकमलाई समेत अनिवार्य मौज्जात अनुपात गणना गर्दा समावेश गर्न सकिनेछ । साथै, सार्वजनिक बढि पर्न गई सम्बन्धति बैक तथा वित्तीय संस्थालाई साँवा रकम भुक्तानी गर्न नसकिएको अवस्थामा सो दिनको अनिवार्य मौज्जात शोधभरना गरिएको रकम संकलन राख्नु अनिवार्य मौज्जात अनुपात गणना गर्दा समावेश गर्न सकिनेछ ।

३ Provisions Relating to Statutory Liquidity Ratio

२०७९ पुस मसान्तदेखि इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका बैंकले कुल स्वदेशी नकिषेपको १२ प्रतिशत, “ख” वर्गका विकास बैंक र “ग” वर्गका वित्त कम्पनीले १० प्रतिशत वैधानिक तरलता अनुपात कायम गर्नु पर्नेछ । यस प्रयोजनको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नमिनानुसारको तरल सम्पत्तहिरु गणना गरिनेछ ।

(क) नेपाल सरकारको सुरक्षणपत्रमा गरेको लगानी,

(ख) अनिवार्य मौज्दात प्रयोजनका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकमा राखिएको रकम,

(ग) आफ्नो ढुकुटीमा रहेको नगद मौज्दात,

(घ) “ख” र “ग” वर्गका संस्थाको हकमा अनिवार्य मौज्दात प्रयोजनका लागि वाणिज्य बैंकहरुमा रहेको रकम,

(ङ) प्रादेशिक स्तरका वित्तीय संस्थाहरुले मागेको बखत प्राप्त हुने गरी अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा राखेको रकम,

(च) अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाद्वारा नेपाली मुद्रामा जारी भएको ऋणपत्रमा गरिएको लगानी,

(छ) खुला बजार कारोबार अन्तर्गत इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट यस बैंकले संकलन गरेको नकिषेप ।

तर, तरल सम्पत्तगणना गर्दा माथि उल्लेखित सुरक्षणपत्र वा ऋणपत्रको धतिमा रपि, स्थायी तरलता सुवधि (SLF) लगायत बैंक वित्तीय संस्थाबाट कर्जा लिएको भए सो कर्जा रकम घटाई खुद लगानी मात्र तरल सम्पत्तमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

वैधानिक तरलता अनुपात गणना सम्बन्धमा देहायबमोजमि व्यवस्था गरिएको छ ।

(१) वैधानिक तरलता अनुपात गणना गर्दा ठीक अधिल्लो महनिको अन्त्यमा रहेको स्वदेशी नकिषेप दायित्वलाई आधार मानिनेछ ।

(२) उल्लेखित मौज्दात नपुग भएको अवस्थामा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ९९ को उपदफा (१) मा भएको व्यवस्थाको अधीनमा रही देहायबमोजमि जरिवाना लगाइने छ :-

(क) पहिलो पटक वैधानिक तरलता अनुपात नपुग भएको अवस्थामा नपुग भए जतरेकममा प्रचलति बैंकदरको प्रतिशतले ।

(ख) दोस्रो पटक वैधानिक तरलता अनुपात नपुग भएको अवस्थामा नपुग भए जतरेकममा प्रचलति बैंकदरको दोब्बर प्रतिशतले ।

(ग) तेस्रो पटक र सोभन्दा पछि जति पटक नपुग भए पननिपुग भए जतरेकममा प्रचलति बैंक दरको तेब्बर प्रतिशतले ।

तर, समस्याग्रस्त घोषणा गरी नकिषेप स्वीकार तथा कर्जा प्रवाहमा प्रतिबन्ध लगाएको अवस्थामा त्यस्तो बैंक वा वित्तीय संस्थालाई जरिवाना लगाउन अनिवार्य हुने छैन ।

(३) उपबुँदा (२) को खण्ड (क), (ख) र (ग) बमोजमि पटक कायम गर्दा प्रत्येक आर्थिक वर्षको लागि अलग अलग पटक कायम गरिनेछ ।

जरिवानाको पटक निर्धारण महनिको आधारमा गरिनेछ ।

(४) वैधानिक तरलता अनुपात नपुग भए जतरेकममा प्रचलति बैंकदरको प्रतिशतले मासिक हिसाबमा जरिवाना लगाइनेछ र यसरी नपुग भए जतरेकमलाई बैंकदरको प्रतिशतले गुणा गरी १२ ले भाग गरिनेछ ।

(५) वैधानिक तरलता अनुपात नपुग भएको अवस्थामा जरिवानाको प्रयोजनका लागि यस बैंकले तोके बमोजमि प्रकाशित गरेको बैंकदरलाई नै आधार लिइनेछ ।

प्रष्टीकरण:

(१) यस दफाको प्रयोजनको लागि सरकारी सुरक्षणपत्र भन्नाले नेपाल सरकारले जारी गरेको बचतपत्र, विकास ऋणपत्र, ट्रेजरी बलि तथा यस बैंकले तोकेको अन्य सुरक्षणपत्र सम्झनु पर्छ ।

तर, बजार निर्माता (Market Maker) को रुपमा कार्य गरिरहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कारोबार (Trading) प्रयोजनको लागि नेपाल राष्ट्र बैंक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग अन्तर्गतको विशेष खाता (Special Account) मा रहेको सरकारी सुरक्षणपत्र रकमलाई नकिषेप गणना (Trading) प्रयोजनको लागि मात्र हुने हुँदा सो सुरक्षणपत्रको रकम वैधानिक तरलता अनुपात (Statutory Liquidity Ratio, SLR) प्रयोजनको लागि सरकारी सुरक्षणपत्रमा गणना गर्न पाइने छैन ।

४ Repeal and Saving

Nepali authoritative text

(१) यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका नरिदेशनहरु खारेज गरिएको छ :-

एकीकृत नरिदेशन, २०८१ को अनिवार्य मौज्दात/वैधानिक तरलता सम्बन्धी व्यवस्था इ.प्रा.नरिदेशन नं. १३/०८१ बाट जारी गरिएको नरिदेशन तथा सोपश्चात् मिति २०८२ माघ २ सम्म जारी भएका यसै विषयसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण परपत्रहरु ।

(२) उपबुँदा (१) बमोजमि खारेज गरिएका नरिदेशन तथा परपत्र बमोजमि भए गरेका काम कारवाही यसै नरिदेशन बमोजमि भए गरेको मानिनेछ ।

Supplemental compilation status

Nepali authoritative text

२०८२/८३ का परपितृ नं. ११-१९ तथा २०८३/८४ मा हालसम्म जारी 'क', 'ख', 'ग' वर्गका परपितृहरूको पुनःजाँच गर्दा नरिदेशन नं. १३ मा कुनै संशोधन भेटिएन।

Note: Status note from supplied bilingual compilation; not part of official pages 114-117.

C.M. & Associates • Reference Copy • cma.com.np

Source and disclaimer

This material is provided for information and reference only and does not constitute legal, regulatory, tax or professional advice. Original Nepali text is authoritative. English is a controlled facilitative translation and is not an official Nepal Rastra Bank translation. In case of inconsistency, ambiguity or difference, the official Nepali Directive and applicable Nepal Rastra Bank circulars prevail. C.M. & Associates is not affiliated with, approved by or endorsed by Nepal Rastra Bank.

Watermark: C.M. & Associates • Reference Copy • cma.com.np

C.M. & Associates • Reference Copy • cma.com.np